

prúdy na Slovensku existovali už pred rokom 1918 a vznik republiky ich diferenciaciu z pochopiteľných príčin iba urýchlil. Aj v časoch republiky boli navyše na Slovensku úspešné iba tie politické prúdy, ktoré tu nadviazali na svoje tradície z uhorského obdobia⁴³ – teda socialisti (sociálni demokrati i komunisti), ľudáci, agráристи a strany maďarskej menšiny.

REAKCIE OBYVATELSTVA SLOVENSKA NA DEMOKRATICKÝ SYSTÉM

Prispôbiť podmienkam nového demokratického systému stranický systém krajiny nebolo príliš náročnou operáciou, o čom svedčí najmä to, že prebehla relatívne rýchlo a v rokoch 1920/1921 už bol tento proces ukončený. Podstatne väčšou výzvou a otázkou bolo, ako na nové podmienky zareaguje obyvateľstvo Slovenska, ktorého drvivá väčšina nemala, ako som už konštatoval, s politikou z uhorského obdobia takmer žiadnu, alebo iba veľmi vzdialenú skúsenosť. Adaptácia ľudských myslí na radikálne nové podmienky sa podobne rýchlo uskutočniť nedala, bolo zrejmé, že pôjde o dlhodobý proces. Reakciu obyvateľov Slovenska na nový demokratický systém so širokým všeobecným volebným právom nevedeli odhadnúť ani bývalí hlasisti na čele so Šrobárom, ktorí sa inak sami radi pasovali za znalcov slovenských pomerov a zmýšľania slovenského ľudu. Krátko pred voľbami v roku 1920 sa Šrobár vyjadril, že na Slovensku pôjde o skok do neznáma, o ktorom nikto nevie, ako sa skončí.⁴⁴

Historik Juraj Benko rozdelil obyvateľov Slovenska na základe ich politických postojov a ochoty verejne sa angažovať v období vzniku republiky do troch skupín. Prvú predstavovali zástupcovia nepočetnej slovenskej národnej inteligencie a ich pomerne malé publikum. Táto skupina vznik štátu privítala a podporovala, sama sa však vnútorne čoraz viac diferencovala. Výsledkom tohto procesu bolo sformovanie základných prúdov slovenskej politiky, kde predstavitelia slovenskej inteligencie spreď roka 1918 zaujali pozície ich lídrov. Časti predstaviteľov tejto skupiny sa ušli významné pozície v administratívnom aparáte nového štátu, časť najmä jej katolíckych predstaviteľov sa však považovala za odsunutú na druhú koľaj a angažovala sa preto najmä v opozičnej ľudovej strane.

Druhú skupinu tvorili voči štátu v prvom období antipatickí a národnostne i politickou orientáciou rôznorodí ľudia previazaní s bývalým uhorským režimom. Išlo najmä o elity uhorských štátnych a verejných úradníkov a maďarských a nemeckých obyvateľov miest. Ich postoje k novému štátu však neboli ideologicky pevné. Postupom rokov časť z nich, tá, ktorá sa v nových pomeroch prihlásila k slovenskej národnosti, zmenila svoje postoje a nový štát začala podporovať. Časť sa naopak stala funkcionármi maďarských opozičných strán. Tretiu najpočetnejšiu skupinu

43 LIPTÁK, *Pripravenosť Slovenska*, ref. 13, s. 144.

44 PEROUTKA, *Budování štátu III.*, ref. 11, s. 977.